

Rozpuszczalność gazów w cieczech. Prawo Henry'ego

Empirycznie stwierdzono, że, $w = k \cdot P$, czyli ilość gazu rozpuszczonego w cieczy jest w warunkach izotermicznych proporcjonalna do jego ciśnienia.

Jeśli gaz jest gazem doskonałym, to: $w = M \cdot n = M \cdot \frac{PV}{RT}$

Skąd, dla $T = const.$: $V = \frac{wRT}{MP} = \frac{kRT}{M} = const.$

Są także prawdziwe alternatywne sformułowania prawa Henry'ego:

$$m = k_m \cdot P$$

$$c = k_c \cdot P$$

$$x = k_x \cdot P$$

Prawo Henry'ego (2)

W ostatniej postaci prawo Henry'ego jest spełniane granicznie (dla małych stężeń) praktycznie dla każdej substancji rozpuszczonej B:

$$x_B = k_{x_B} \cdot P_B \qquad m_B = k_{m_B} \cdot P_B \qquad c_B = k_{c_B} \cdot P_B$$

Z prawa Henry'ego (dla gazów) wynika, że: $dc = kdP$; oraz $\frac{dc}{c} = \frac{dP}{P}$

Zatem słuszne jest r-nie Cl.-Cl.: $\frac{d \ln c}{dT} = \frac{\Delta H_{rozp}}{RT^2}$

Efekt wysalania (w wodzie) opisuje równanie:

$$\lg \frac{S_0}{S} = k \cdot c$$

Charakterystyka termodynamiczna roztworów

Taka charakterystyka wymaga podania cząstkowych molowych wielkości składników roztworu, a także ich zależności od składu, oraz P i T.

Cząstkowa molowa objętość

Molowa objętość roztworu: $V = \frac{v}{n_A + n_B}$ a słuszne też są równania:

$$\rho v = n_A M_A + n_B M_B \quad \frac{\rho v}{n_A + n_B} = x_A M_A + x_B M_B \quad V = \frac{x_A M_A + x_B M_B}{\rho} \quad \text{zaś}$$

$v = n_A \bar{V}_A + n_B \bar{V}_B$ jest słuszne z definicji w układzie dwuskładnikowym.

$$\text{ergo: } V = \frac{v}{n_A + n_B} = x_A \bar{V}_A + x_B \bar{V}_B$$

Cząstkowa molowa objętość (1)

Różniczkując ostatnie równanie $V = x_A \bar{V}_A + x_B \bar{V}_B$ względem x_B :

$$\text{otrzymujemy: } \frac{dV}{dx_B} = -\bar{V}_A + x_A \frac{d\bar{V}_A}{dx_B} + \bar{V}_B + x_B \frac{d\bar{V}_B}{dx_B}$$

Z równania Gibbsa-Duhema (dla cząstkowych molowych objętości):

$$x_A d\bar{V}_A + x_B d\bar{V}_B = 0 \quad \text{co po obustronnym podzieleniu przez } dx_B \text{ daje:}$$

$$\frac{x_A d\bar{V}_A}{dx_B} + \frac{x_B d\bar{V}_B}{dx_B} = 0 \quad \text{i: } \frac{dV}{dx_B} = \bar{V}_B - \bar{V}_A \quad \text{co pozwala zapisać pierwsze}$$

$$\text{równanie jako: } V = x_A \left(\bar{V}_B - \frac{dV}{dx_B} \right) + x_B \bar{V}_B \quad \text{oraz: } \bar{V}_B = V + x_A \frac{dV}{dx_B}$$

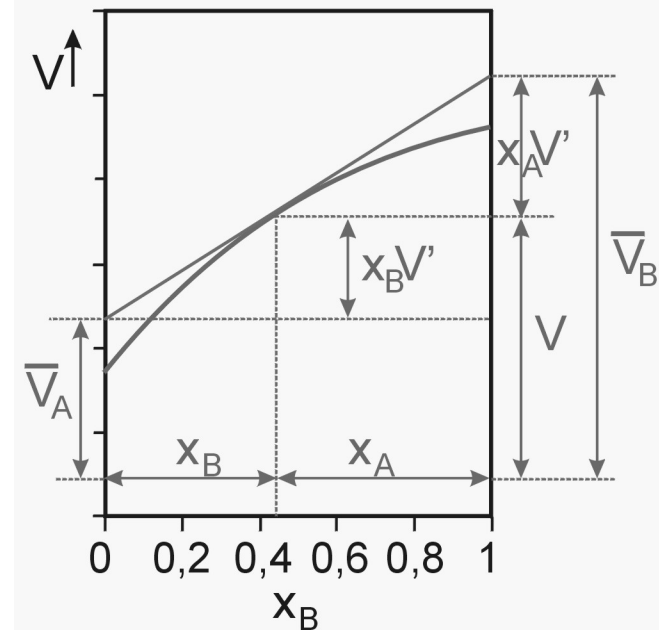
Cząstkowa molowa objętość (2)

Wg analogicznej procedury można otrzymać: $\bar{V}_A = V - x_B \frac{dV}{dx_B}$

Oba wzory ($\bar{V}_B = V + x_B \frac{dV}{dx_B}$) pozwalają wyznaczać $\bar{V}_B$ i $\bar{V}_A$

w oparciu o doświadczalnie zmierzone wartości V roztworu.

Można to robić graficznie, można też numerycznie, znajdując dla danej wartości x_B pochodną z wykresu funkcji $V(x_B)$ i wyliczyć obie cząstkowe molowe wielkości z powyższych wzorów.

Cząstkowa molowa objętość (3)

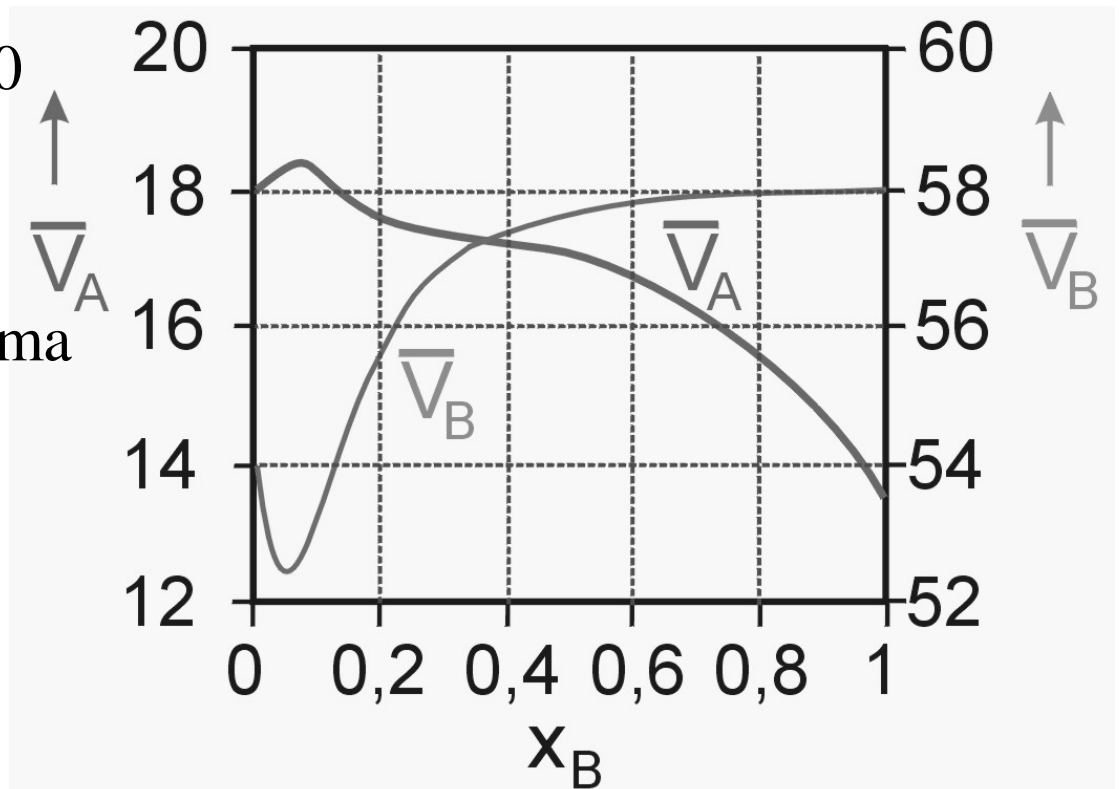
A – woda B - Etanol

Ze wzoru:
$$\frac{x_A d\bar{V}_A}{dx_B} + \frac{x_B d\bar{V}_B}{dx_B} = 0$$

Wynika związek między obiema krzywymi:

$$\frac{d\bar{V}_A}{dx_B} = - \frac{x_B}{x_A} \frac{d\bar{V}_B}{dx_B}$$

(pewien rodzaj symetrii).

Cząstkowa molowa entalpia (1)

Nie można wyznaczyć entalpii bezwzględnej roztworu, ale możliwe jest znalezienie entalpii mieszania (utworzenia roztworu w wyniku zmieszania czystych składników) :

$$\Delta h = h - (n_A H_A + n_B H_B)$$

Odpowiednie pochodne cząstkowe wynoszą:

Ponieważ:

$$\left[\frac{\partial(\Delta h)}{\partial n_A} \right]_{n_B} = \bar{H}_A - H_A^0 \quad \left[\frac{\partial(\Delta h)}{\partial n_B} \right]_{n_A} = \bar{H}_B - H_B^0 \quad \left(\frac{\partial h}{\partial n_A} \right)_{n_B} = \bar{H}_A \quad \left(\frac{\partial h}{\partial n_B} \right)_{n_A} = \bar{H}_B$$

Różniczkowe ciepła rozpuszczenia:

$$\bar{Q}_A = \left[\frac{\partial(\Delta h)}{\partial n_A} \right]_{n_B} = \bar{H}_A - H_A^0 \quad \bar{Q}_B = \left[\frac{\partial(\Delta h)}{\partial n_B} \right]_{n_A} = \bar{H}_B - H_B^0$$

Cząstkowa molowa entalpia (2)

Ponieważ: $h = n_A \bar{H}_A + n_B \bar{H}_B$ to: $\Delta h = n_A (\bar{H}_A - H_A^0) + n_B (\bar{H}_B - H_B^0)$

Co, przez podzielenie obustronne przez $n_1 + n_2$ i podstawienie różniczkowych ciepł rozpuszczania, daje:

$$\Delta H = x_A \bar{Q}_A + x_B \bar{Q}_B$$

gdzie ΔH jest molowym ciepłem mieszania.

Możemy je wyznaczać kalorymetrycznie i analizować w sposób omawiany przy cząstkowych molowych objętościach, co nie pozwala wszakże otrzymać cząstkowych molowych entalpii składników w roztworze, a jedynie różniczkowe ciepła rozpuszczania.

Potencjał chemiczny

Dla roztworu będącego w równowadze z parą nasyconą:

w parze:

$$\mu_{A,g} = \mu_{A,g}^0 + RT \ln \frac{f_A}{P^0}$$

nad czystym składnikiem A

$$\mu_{A,g}^* = \mu_{A,g}^0 + RT \ln \frac{f_A^0}{P^0}$$

w roztworze:

$$\mu_A = \mu_{A,g}^0 + RT \ln \frac{f_A}{P^0}$$

czysty ciekły A:

$$\mu_A^0 = \mu_{A,g}^0 + RT \ln \frac{f_A^0}{P^0}$$

Ostatecznie, po odjęciu stronami prawych równań:

$$\mu_A - \mu_A^0 = RT \ln \frac{f_A}{f_A^0} \cong RT \ln \frac{P_A}{P_A^0} \qquad \mu_B - \mu_B^0 = RT \ln \frac{f_B}{f_B^0} \cong RT \ln \frac{P_B}{P_B^0}$$

Cząstkowa molowa entropia

Wyznacza się ją pośrednio poprzez związki z potencjałem chemicznym i cząstkową molową entalpią:

dla roztworu:

$$\mu_A + T\bar{S}_A = \bar{H}_A$$

dla czystego składnika:

$$\mu_A^0 + TS_A^0 = H_A^0$$

co daje:

$$\mu_A - \mu_A^0 + T(\bar{S}_A - S_A^0) = \bar{H}_A - H_A^0$$

Można zatem wyznaczyć $\bar{S}_A - S_A^0$

jeśli znane są $\mu_A - \mu_A^0$ i $\bar{H}_A - H_A^0$

Roztwory doskonałe (idealne)

Roztworem doskonałym jest roztwór, którego składniki spełniają prawo Raoult'a w całym zakresie składów.

$$P_A = P_A^0 x_A$$

$$P_B = P_B^0 x_B$$

Można udowodnić termodynamicznie, że jeśli jeden ze składników roztworu spełnia prawo Raoult'a, to drugi też musi je spełniać:

Z równania: $\mu_A - \mu_A^0 = RT \ln P_A - RT \ln P_A^0$ wynika że: $d\mu_A = RT d \ln P_A$

zatem równanie Gibbsa-Duhema (dla potencjałów chemicznych) można zapisać jako:

$$x_A d \ln P_A + x_B d \ln P_B = 0$$

Roztwory doskonałe (2)

Przekształcając ostatnie równanie i dzieląc obustronnie przez $dx_A = -dx_B$

$$x_A d \ln P_A = -x_B d \ln P_B \qquad \frac{x_A}{P_A} \frac{dP_A}{dx_A} = \frac{x_B}{P_B} \frac{dP_B}{dx_B}$$

Jeżeli składnik A spełnia prawo Raoult'a, to: $\frac{dP_A}{dx_A} = P_A^0 = \frac{P_A}{x_A}$

A wtedy mamy także: $\frac{x_B}{P_B} \frac{dP_B}{dx_B} = 1$ i $\frac{dx_B}{x_B} = \frac{dP_B}{P_B}$

Po scałkowaniu ostatniej postaci równania, z uwzględnieniem warunków granicznych, tzn., gdy $x_B=1$, to $P_B=P_B^0$, otrzymamy:

$$\ln P_B = \ln x_B + \ln P_B^0 \qquad \text{co oznacza:} \qquad P_B = x_B P_B^0 \qquad \mathbf{QED}$$

Potencjał chemiczny roztworów doskonałych

Jeżeli do równań: $\mu_A - \mu_A^0 = RT \ln \frac{P_A}{P_A^0}$ $\mu_B - \mu_B^0 = RT \ln \frac{P_B}{P_B^0}$

wstawimy prawo Raoult, $\mu_A = \mu_A^0 + RT \ln x_A$ $\mu_B = \mu_B^0 + RT \ln x_B$
to otrzymamy:

co pozwala obliczyć ΔG mieszania: $\Delta g = n_A \mu_A + n_B \mu_B - n_A \mu_A^0 - n_B \mu_B^0$

$$\Delta G = x_A (\mu_A - \mu_A^0) + x_B (\mu_B - \mu_B^0) \qquad \Delta G = RT (x_A \ln x_A + x_B \ln x_B)$$

Funkcje termodynamiczne mieszania (1)

Jeśli zróżniczkować równanie: $\mu_A = \mu_A^0 + RT \ln x_A$ obustronnie
względem T przy stałym P , to otrzymamy: $\left(\frac{\partial \mu_A}{\partial T}\right)_P = \left(\frac{\partial \mu_A^0}{\partial T}\right)_P + R \ln x_A$

ponieważ: $\left(\frac{\partial \mu_A}{\partial T}\right)_P = -\bar{S}_A$ $\left(\frac{\partial \mu_A^0}{\partial T}\right)_P = -S_A^0$ to (dla obu składników):

$\bar{S}_A = S_A^0 - R \ln x_A$ $\bar{S}_B = S_B^0 - R \ln x_B$ a molowa entropia mieszania:

$$\Delta S = x_A (\bar{S}_A - S_A^0) + x_B (\bar{S}_B - S_B^0) = -R(x_A \ln x_A + x_B \ln x_B)$$

Funkcje termodynamiczne mieszania (2)

Cząstkowa molowa entalpia

Mnożąc obustronnie przez T równanie: $\bar{S}_A = S_A^0 - R \ln x_A$

otrzymamy po przekształceniu: $S_A^0 T - \bar{S}_A T = RT \ln x_A$

a łącząc otrzymane z: $\mu_A = \mu_A^0 + RT \ln x_A$ mamy $\mu_A^0 + S_A^0 T = \mu_A + \bar{S}_A T$

co prowadzi do wniosku, że: $H_A^0 = \bar{H}_A$ a także: $H_B^0 = \bar{H}_B$ i $\Delta H = 0$

Cząstkowa molowa objętość

Różniczkując obustronnie względem P przy stałym T równanie: $\mu_A = \mu_A^0 + RT \ln x_A$ otrzymamy:

$$\left(\frac{\partial \mu_A}{\partial P}\right)_T = \left(\frac{\partial \mu_A^0}{\partial P}\right)_T \text{ co oznacza: } V_A^0 = \bar{V}_A \text{ a także: } V_B^0 = \bar{V}_B \text{ i } \Delta V = 0$$

Funkcje termodynamiczne mieszania (3)

Roztwór doskonały, 298,15 K

